

Mikroprocesori u industriji

O PREDMETU

Studijski programi za koje se organizuje :

- Master studije - smjer Automatika i industrijska elektrotehnika;
Specijalističke studije Automatika i industrijska elektrotehnika;

Uslovljenost drugim predmetima: Nema formalnih uslova. Podrazumijeva se poznavanje C/C++ jezika.

Ciljevi izučavanja predmeta: Cilj ovog predmeta je da studenti ovladaju znanjem i tehnikama, pomoću kojih će moći da, uz pomoć računara (automatski), prikupljaju informacije iz spoljašnjeg svijeta i da upravljaju procesima van računara. Osim teoretskog dijela, značajna pažnja se poklanja praktičnom radu.

Metod nastave i savladanja gradiva: Predavanja, računске vježbe i vježbe u računarskoj učionici/laboratoriji. Učenje i samostalna izrada praktičnih zadataka. Konsultacije.

O PREDMETU

Sadržaj predmeta:

Pripremna sedmica	Priprema i upis semestra
I sedmica	Uvod; Mikrokontroleri; Razvojne ploče; Arduino Uno;
II sedmica	Izlazni portovi (Sedmosegmentni displeji, dot LED array, ...);
III sedmica	Ulazni portovi;
IV sedmica	Analogni ulazi i izlazi;
V sedmica	Koračni motori;
VI sedmica	Optički interfejsi;
VII sedmica	Senzori i aktuatori (Servo motor, ...);
VIII sedmica	Senzori i aktuatori (Daljinski upravljači, ...);
IX sedmica	PLC (Programabilni logički kontroleri)
X sedmica	PLC (Programabilni logički kontroleri)
XI sedmica	<i>Provjera znanja</i>
XII sedmica	Izrada seminarskog rada;
XIII sedmica	Izrada seminarskog rada;
Završna sedmica	Ovjera semestra i upis ocjena
XVIII-XXI sedmica	Dopunska nastava i popravni ispitni rok

O PREDMETU

Literatura:

Osnovna i pomoćna literatura u elektronskom obliku na www.ucg.ac.me/etf

Praktični zadaci za laboratorijske vježbe na www.ucg.ac.me/etf

Oblici provjere znanja i ocjenjivanje:

- Bodovi na vježbama 30 poena
- Provjera znanja 50 poena
- Seminarski rad 20 poena.
- Prelazna ocjena se dobija ako se kumulativno sakupi najmanje 50 poena.

MIKROPROCESORI U INDUSTRIJI

Cilj ovog predmeta je da studenti ovladaju znanjem i tehnikama, pomoću kojih će moći:

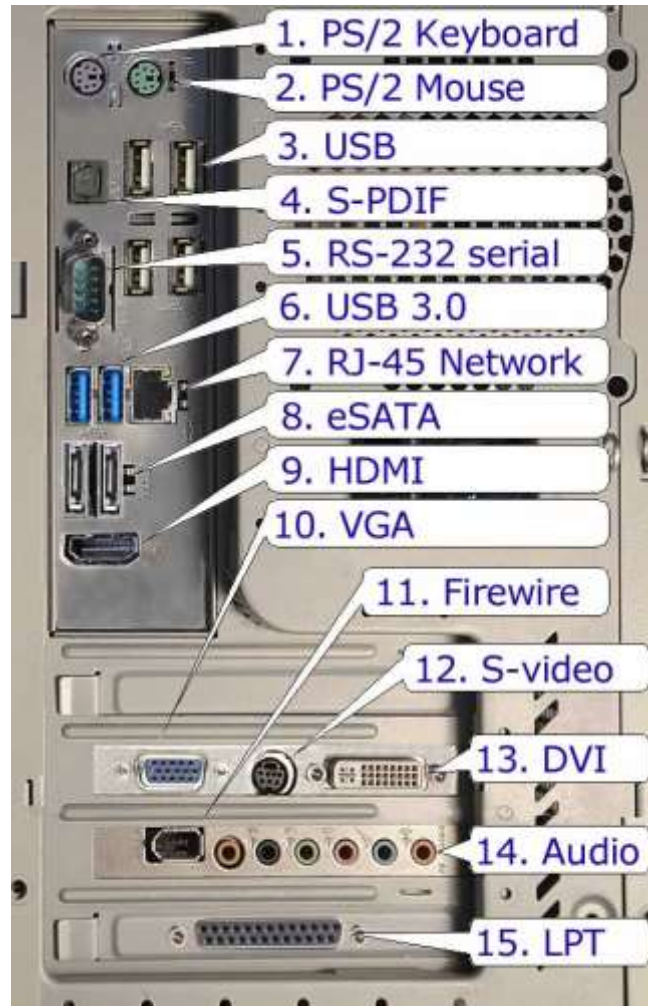
- da uz pomoć računara (automatski) prikupljaju informacije iz spoljašnjeg svijeta,
- da upravljaju procesima van računara.

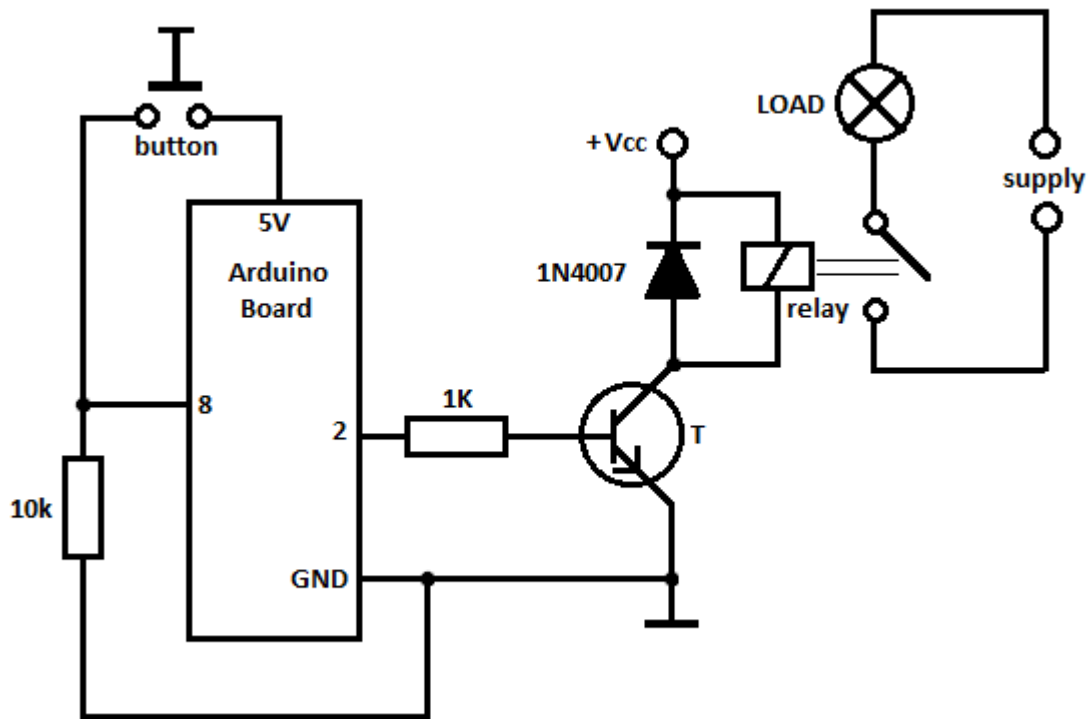
Senzori i aktuatori

 <p>Photoresistor Sensor Module</p>	 <p>Flame Sensor Module</p>	 <p>Shock Sensor Module</p>	 <p>Obstacle Avoidance Sensor Module</p>
 <p>Tilt Sensor Module</p>	 <p>DHT11 Temperature and Humidity Sensor Module</p>	 <p>MQ-2 Gas Sensor Module</p>	 <p>Sound Sensor Module</p>
 <p>HC-SR04 Ultrasonic Sensor Module</p>	 <p>KY-008 Laser Sensor Module</p>	 <p>HC-SR501 Human Infrared Sensor Module</p>	 <p>315M Wireless Transceiver Module</p>
 <p>DS1302 Real Time Clock Module</p>	 <p>TCRT5000 Tracing Module</p>	 <p>YL-69 Soil Moisture Sensor Module</p>	 <p>Rain Sensor Module</p>

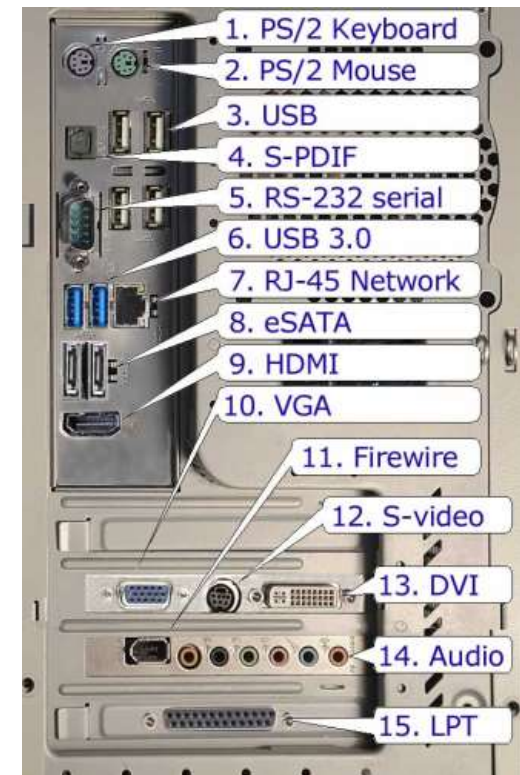
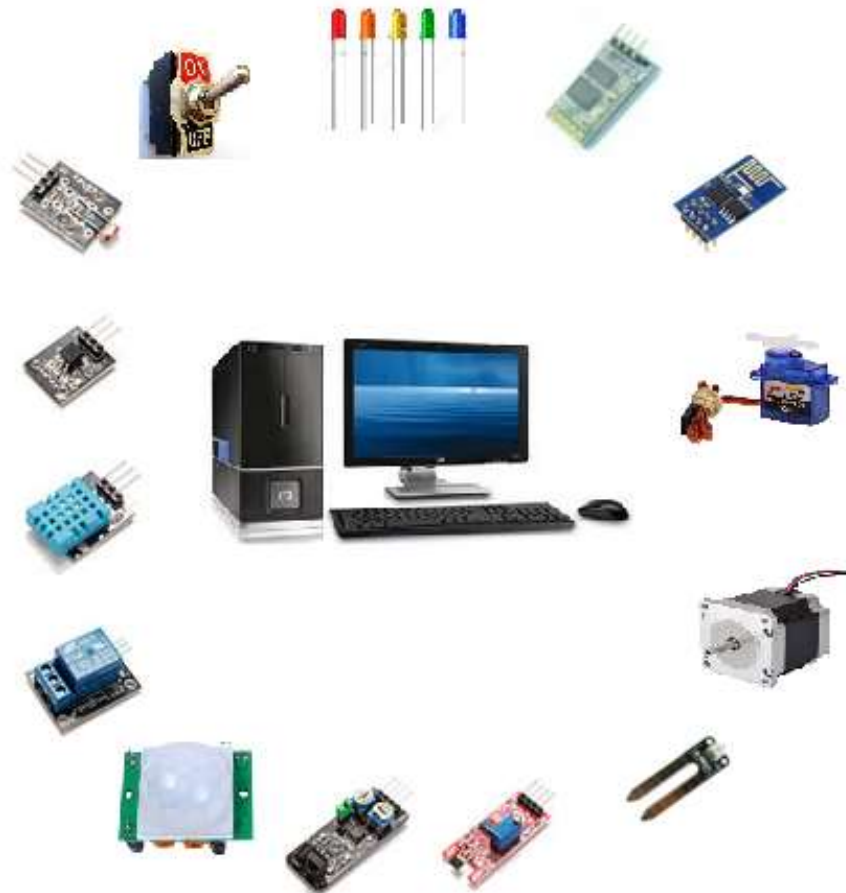

Računarski portovi

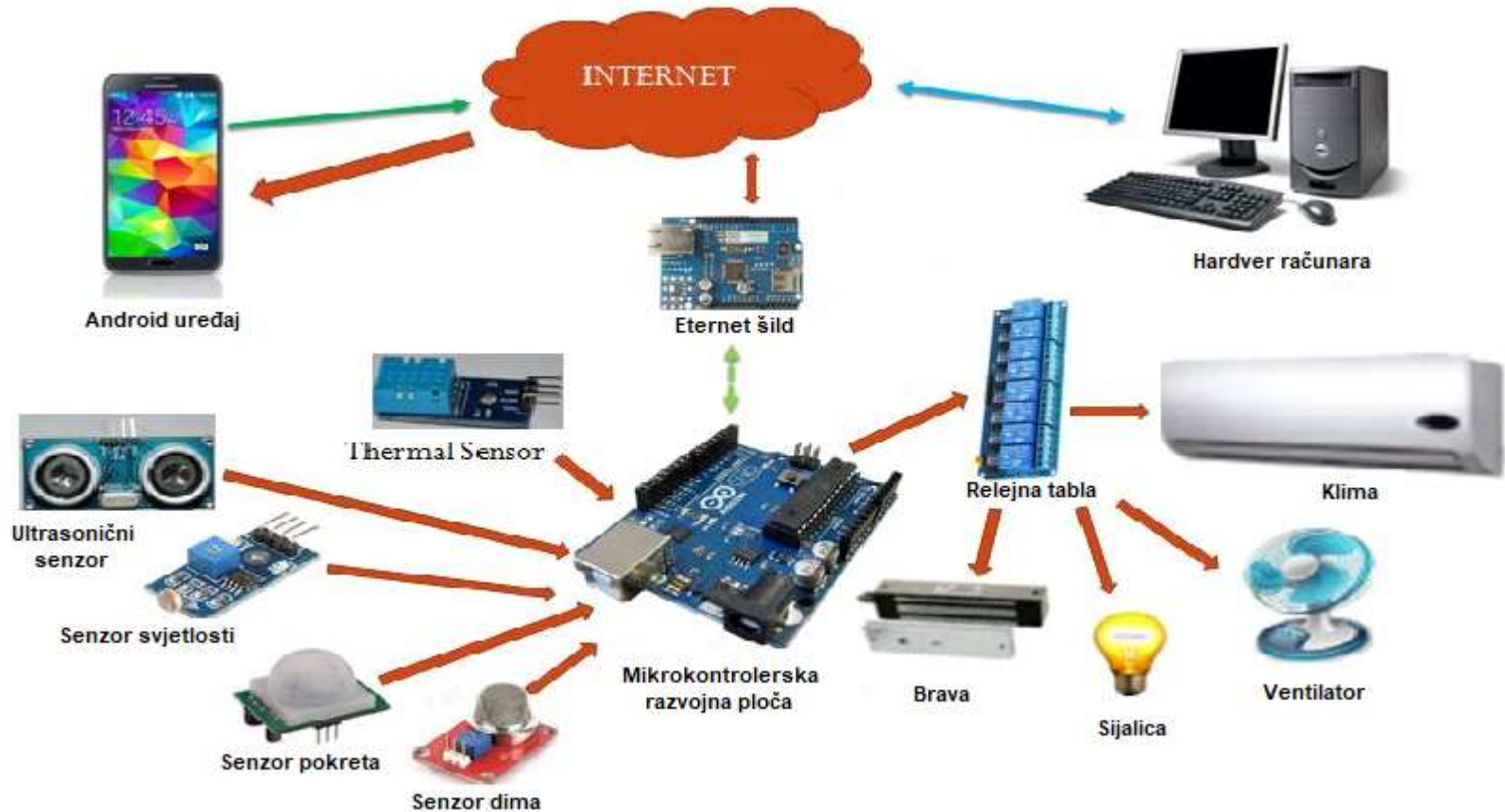

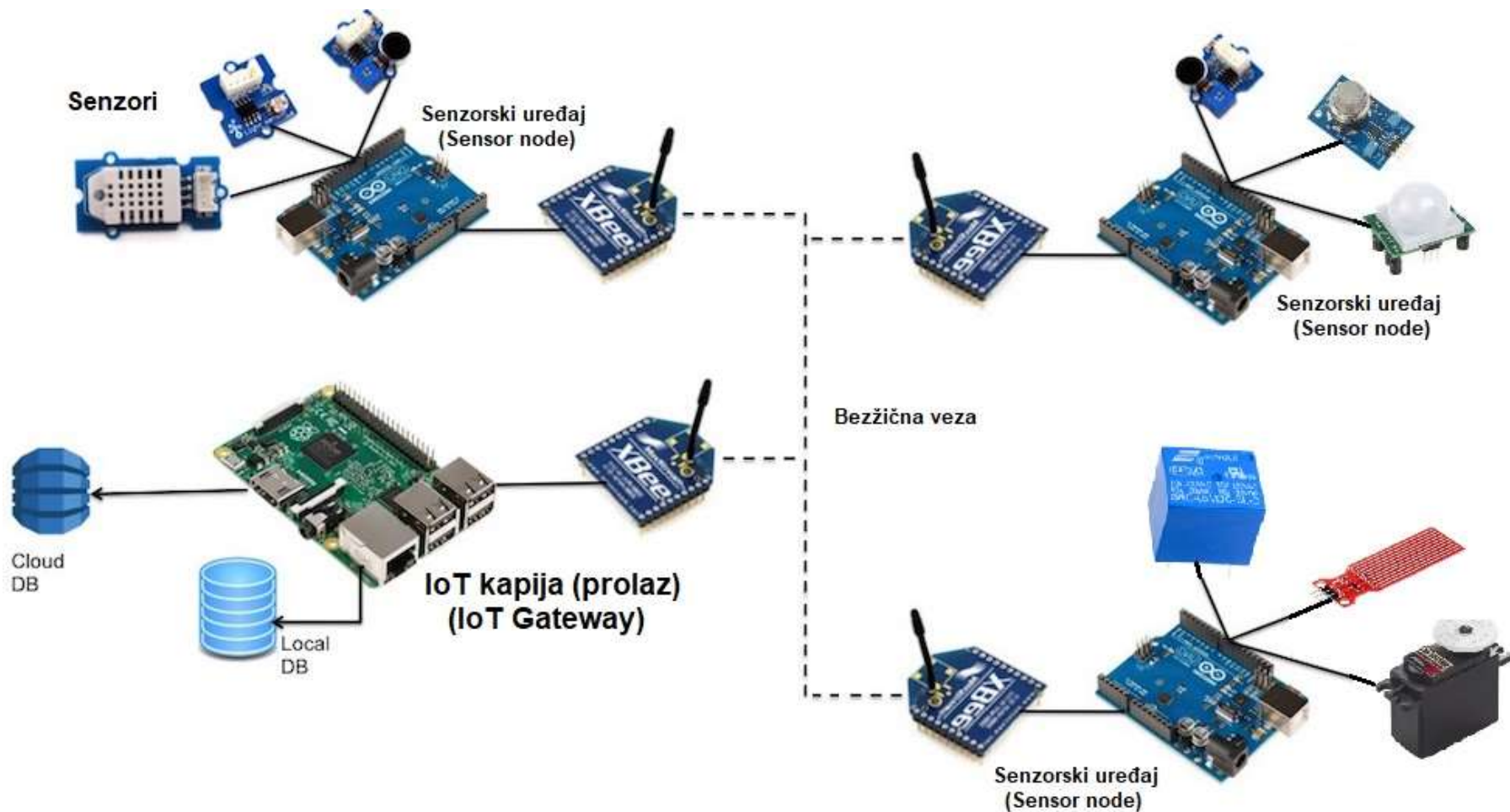
Kako povezati senzore i aktuatore sa računarom i korisnikom?

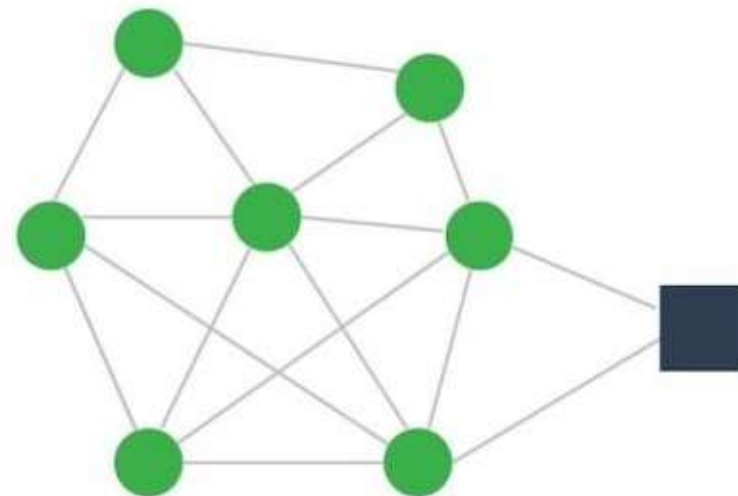
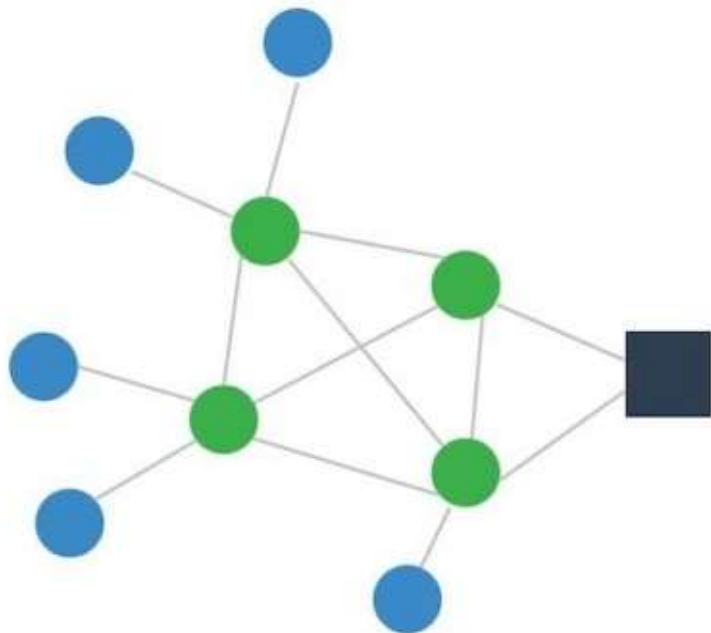
Povezivanje Arduino uređaja u sistem

Ne mora svaki Arduino uređaj direktno na internet.

Različite vrste senzorskih mreža

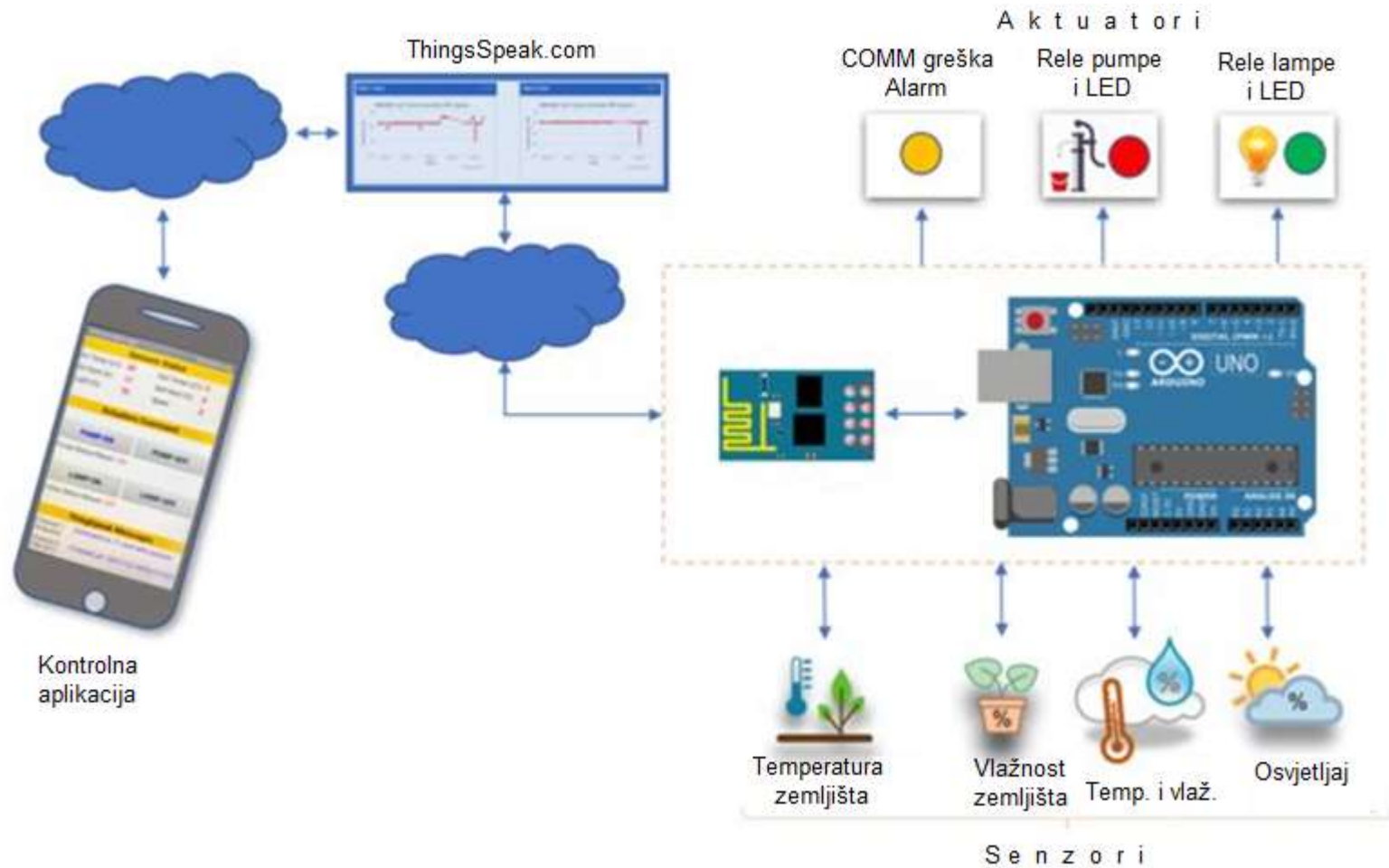

● Senzorski uređaj

● Senzorski uređaj sa funkcijom prenosa / ruter

■ Gateway

Povezivanje u oblak

IoT projekti

Senzor nivoa vode

Senzor temperature i vlage

LED

Senzor temperature

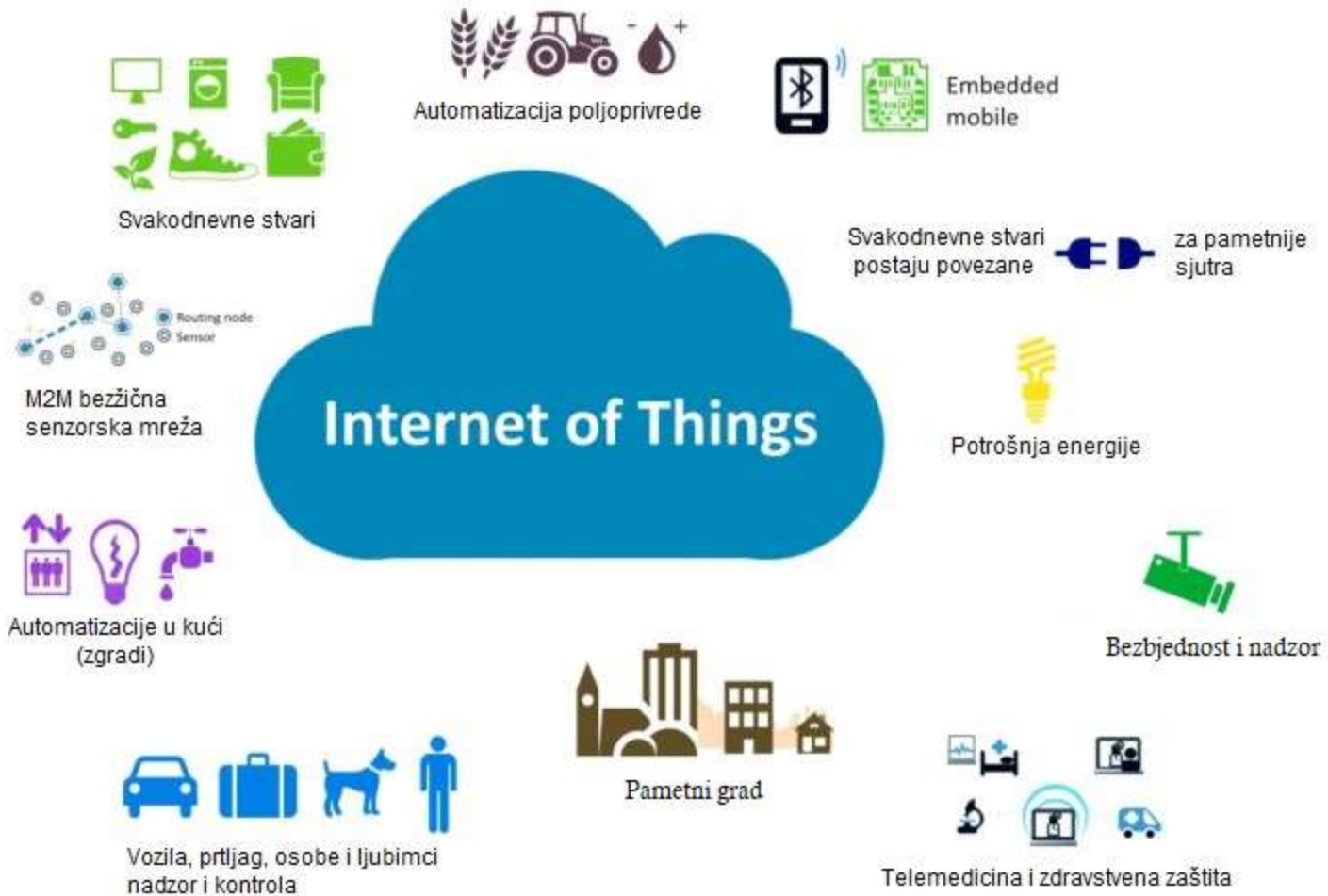

PIR senzor pokreta

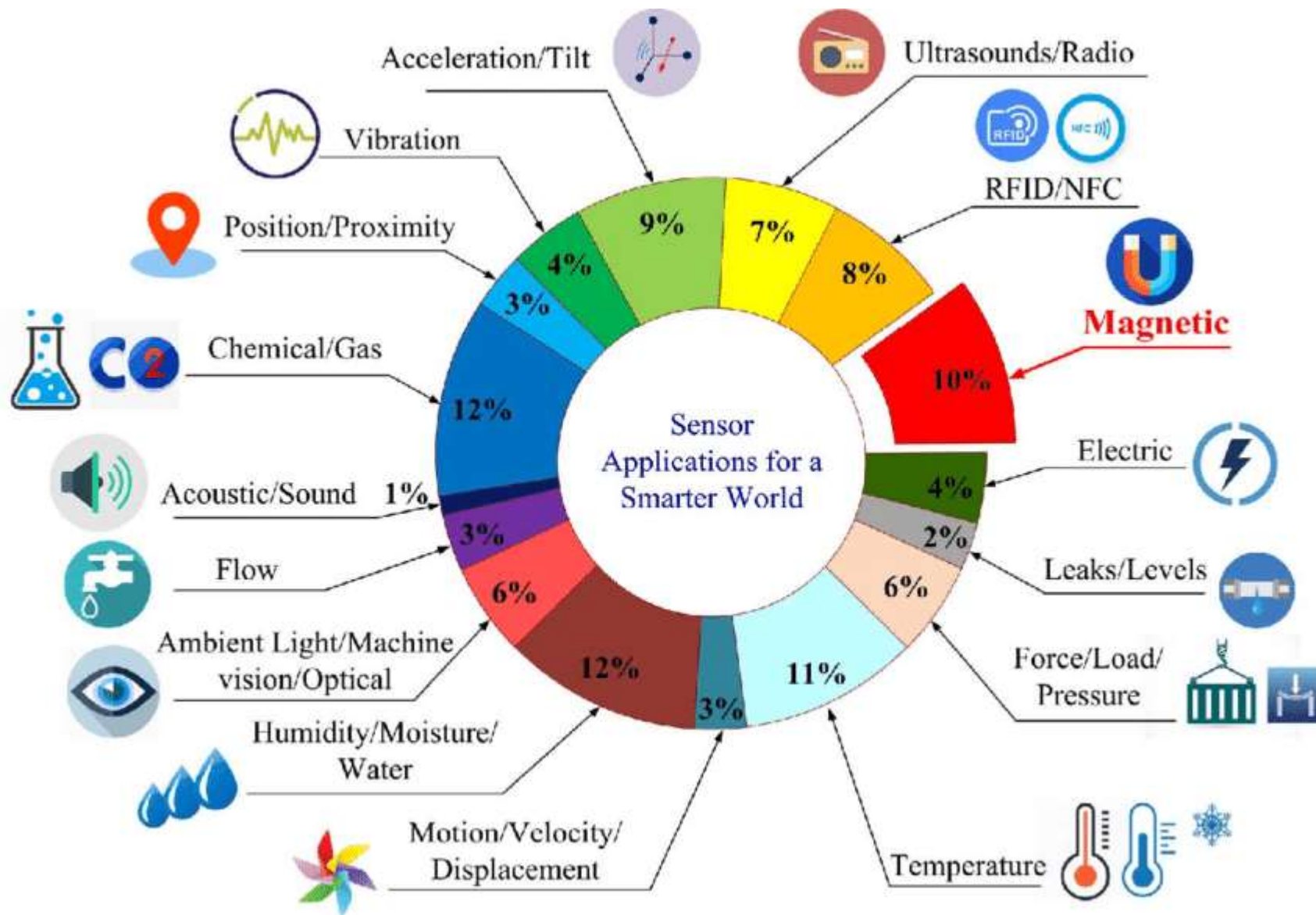

Zujalica

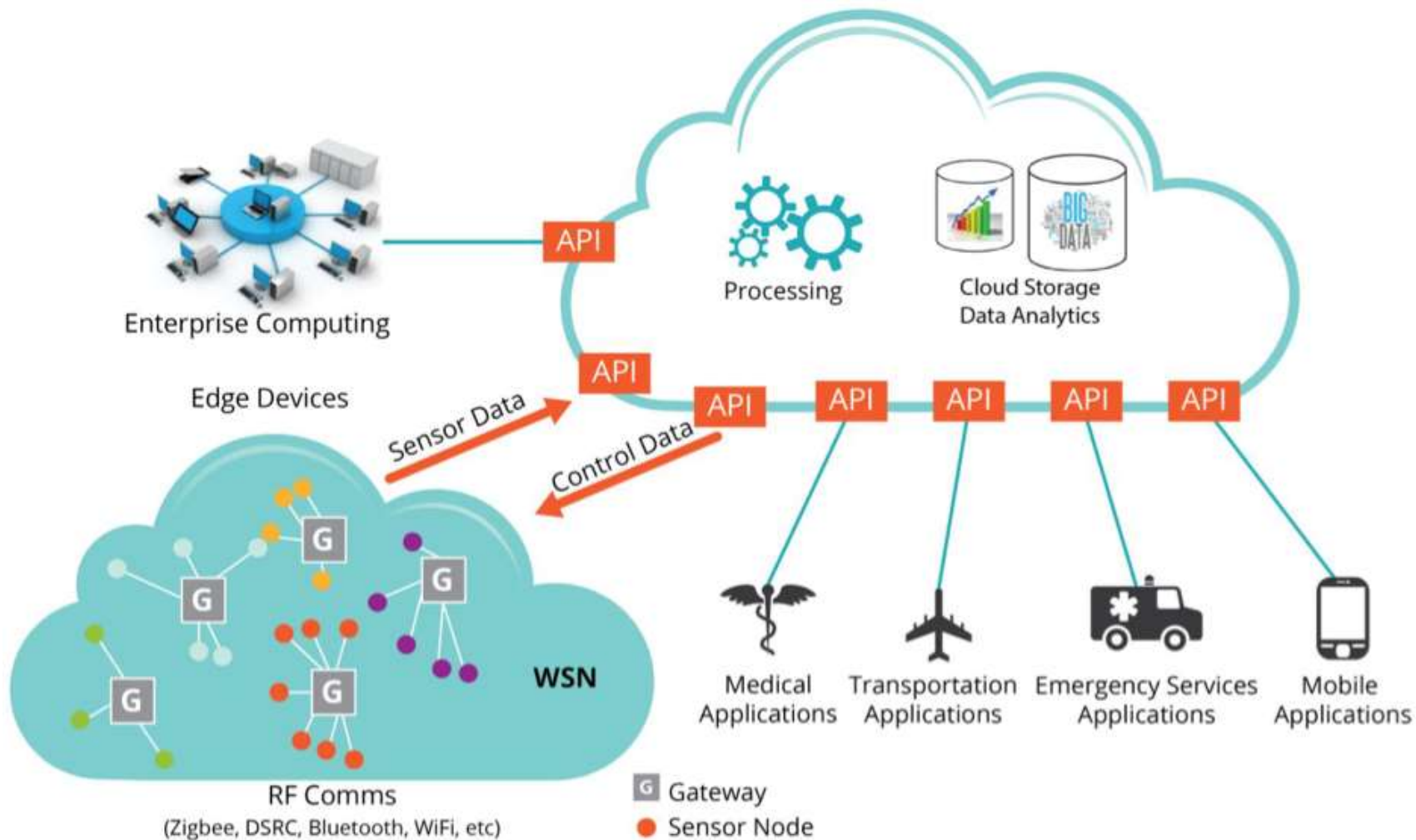
IoT oblasti primjene

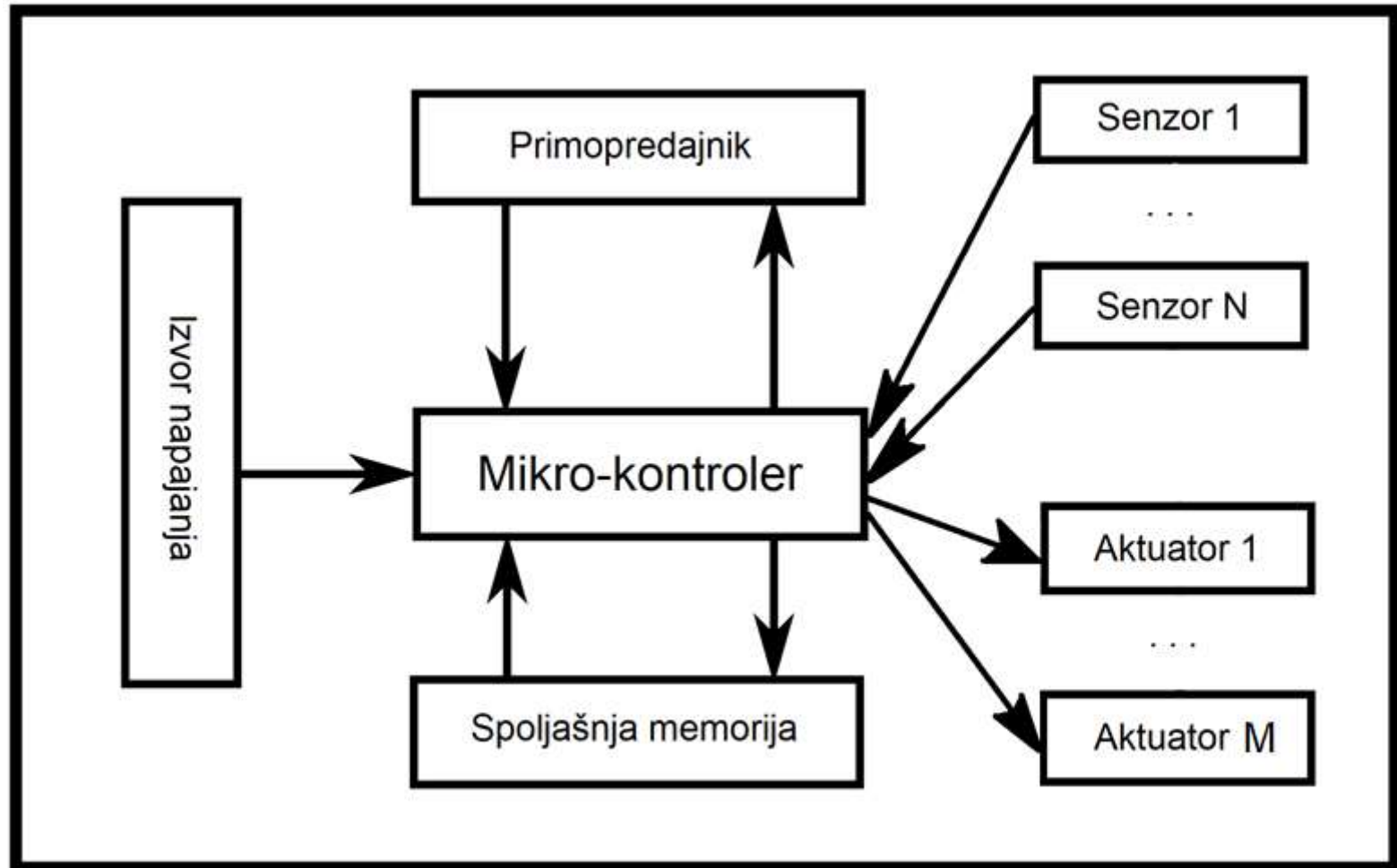
Senzorske aplikacije za pamatniji svijet

IoT infrastruktura

Mikrokontrolerski uređaj

Što je mikrokontroler?

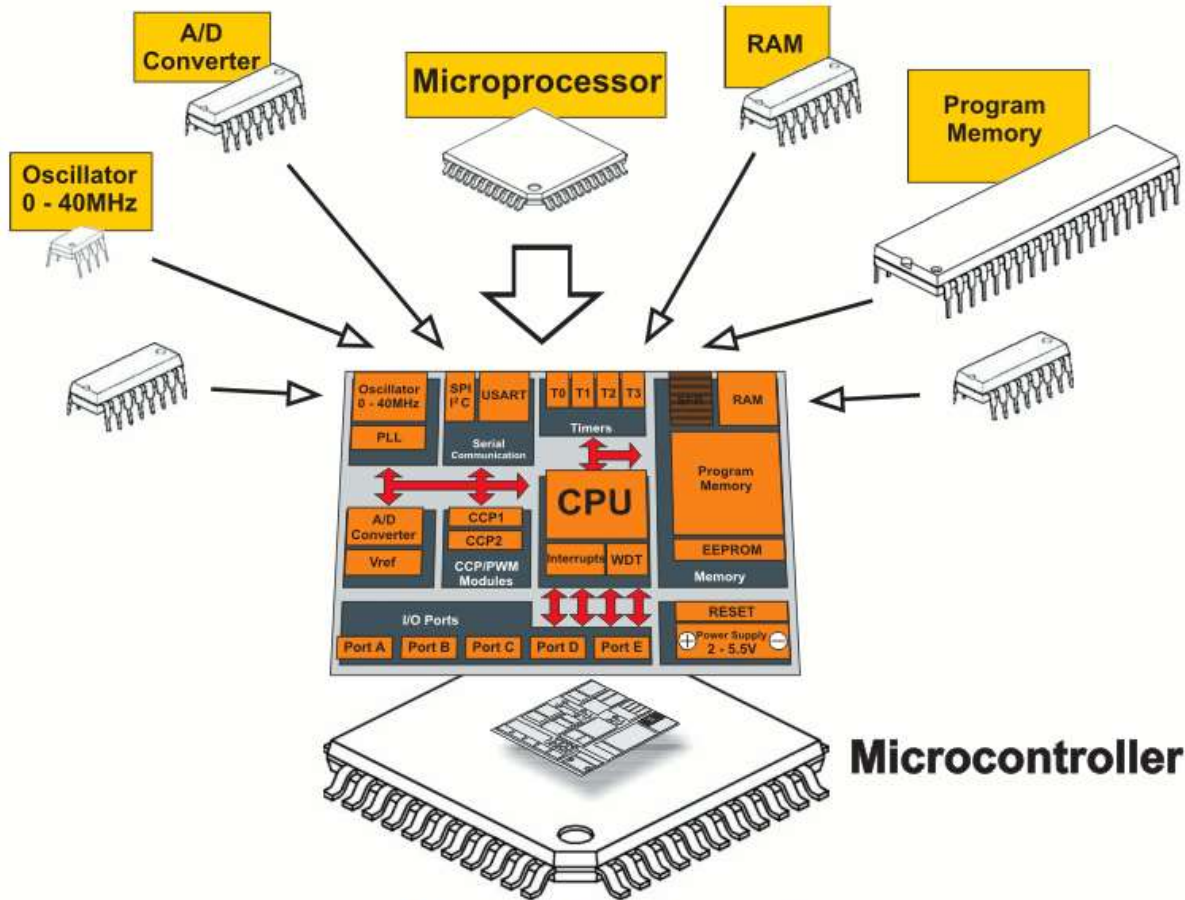
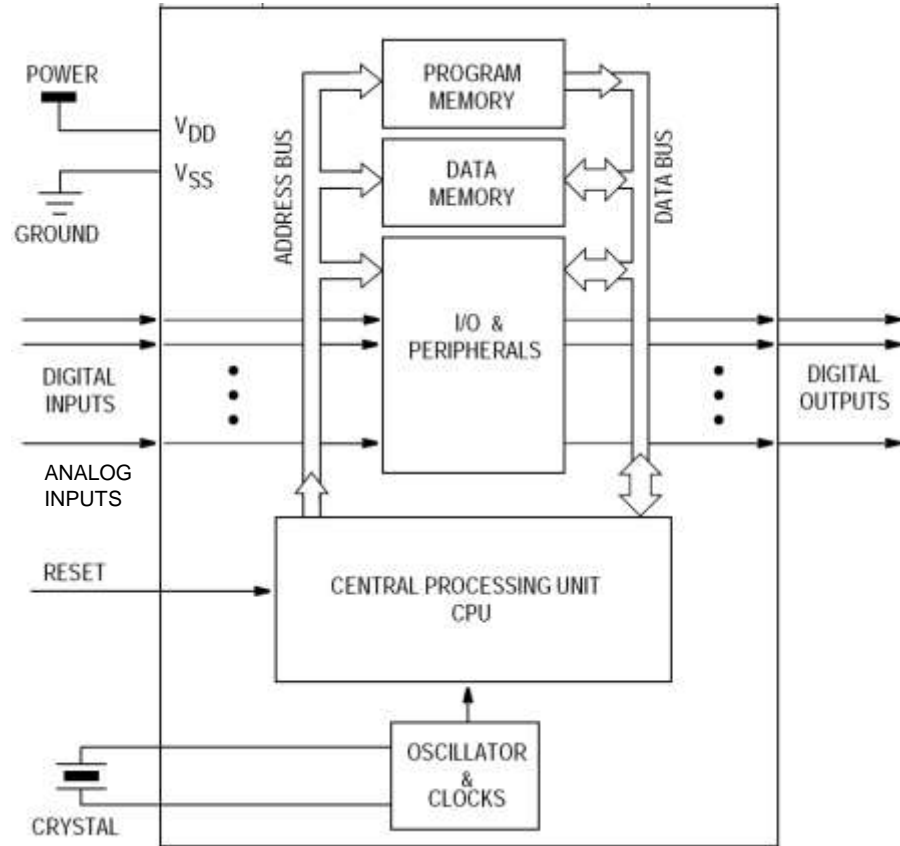
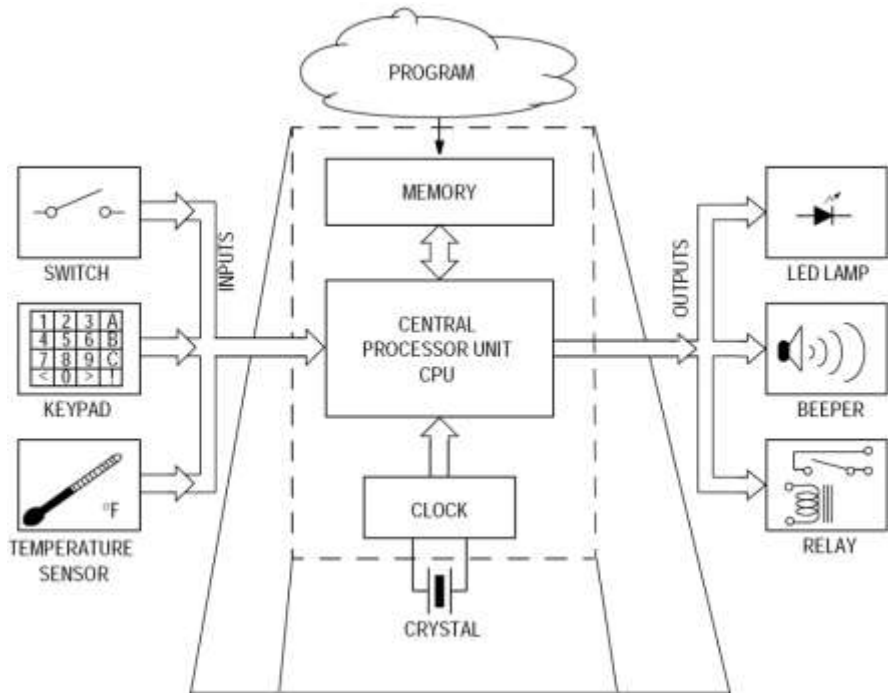

Fig. 0-1 Microcontroller versus Microprocessor

- Mali kompjuter u jednom čipu
 - Sadrži procesor, memoriju, i ulaze/izlaze
- Tipično je „**ugrađen**“ unutar nekih uređaja i kontroliše njihov rad
- Mikrokontroler je često mali i jeftin.

Što je mikrokontroler?

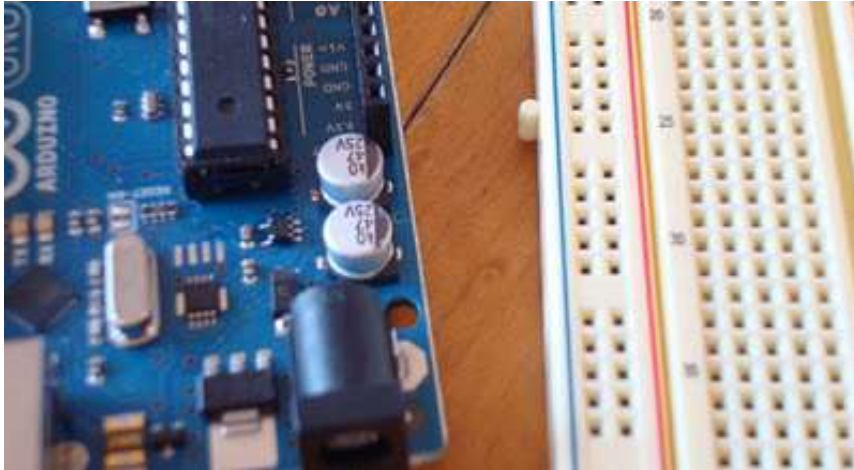

Što je razlika između 'Digital Input' i 'Analog Input'?

Mikrokontroleri – definicija

- Programeri rade u virtuelnom svijetu.
- Uređaji rade u fizičkom svijetu.
- Kako povezati vituelni i fizički svijet?
- Uvedite mikrokontroler.
- Mikrokontroler je u osnovi mali računar koji posjeduje programabilne ulaze i izlaze opšte namjene.
- Ulazi mogu biti upravljani od strane fizičkog okruženja dok izlazi mogu upravljati fizičkim okruženjem.

Što je razvojna ploča?

- Štampana matična ploča dizajnirana da olakša rad sa mikrokontrolerom
- Razvojna ploča tipično uključuje:
 - napojno kolo;
 - programerski interfejs;
 - Lako dostupne ulazno/izlazne pinove.

Arduino – Zvanična definicija

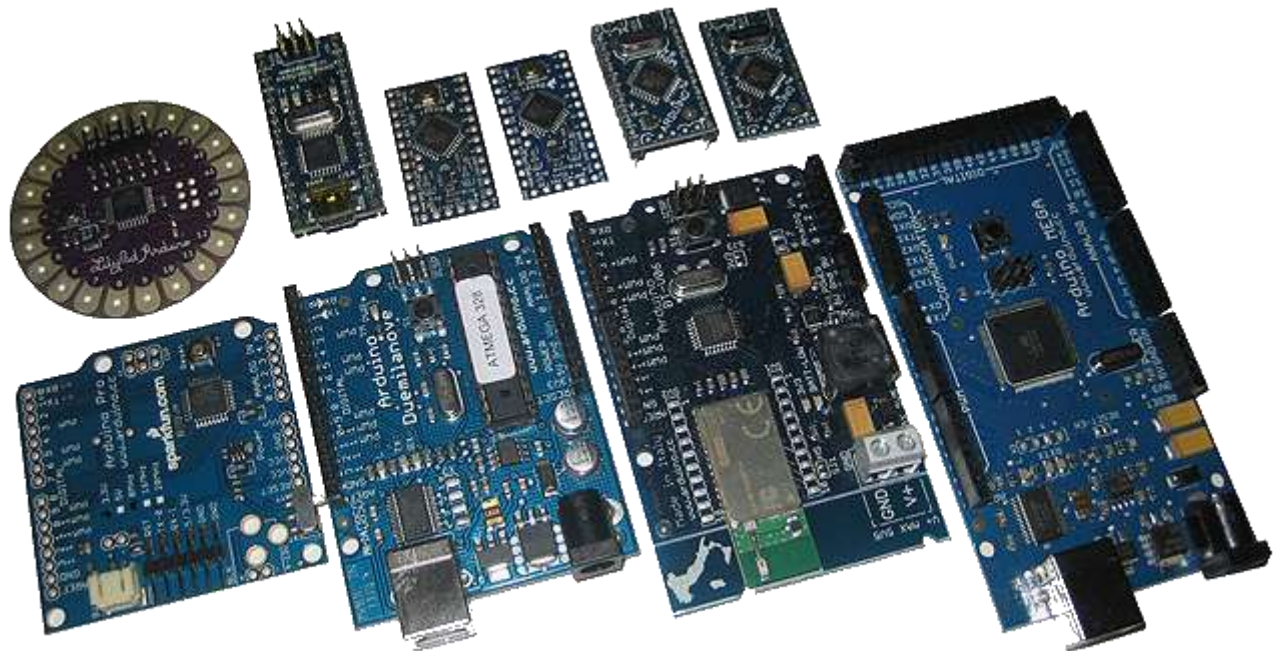
- Uzeto sa zvaničnog web sajta (arduino.cc):
 - Arduino je open-source elektronska prototipna platforma zasnovana na fleksibilnom, jednostavnom za upotrebu, hardveru i softveru.
 - Namijenjen je dizajnerima, hobistima, i svima drugima koji su zainteresovani za kreiranje interaktivnih objekata i okruženja.

Zašto Arduino?

- Bez obzira na razlog, Arduino platforma je postala de fakto standard.
 - Postoji puno realizovanih, dostupnih, projekta koji koriste arduino platformu.
- Teži ravnoteži između jednostavnosti upotrebe i korisnosti.
 - Programski jezici se uglavnom vide kao glavna poteškoća.
 - Arduino C je značajno uproštena verzija C++.
- Nije skup.

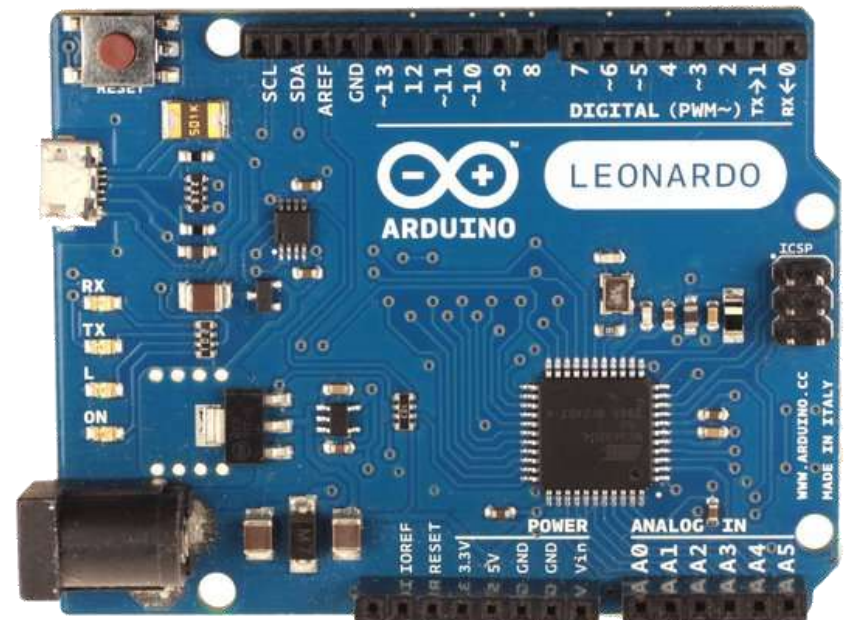
Tipovi Arduino-a

- Više različitih verzija
 - Broj ulaznih/izlaznih kanala
 - Oblik (gabariti)
 - Procesorska snaga
- Leonardo
- Due
- Micro
- LilyPad
- Esplora
- Uno

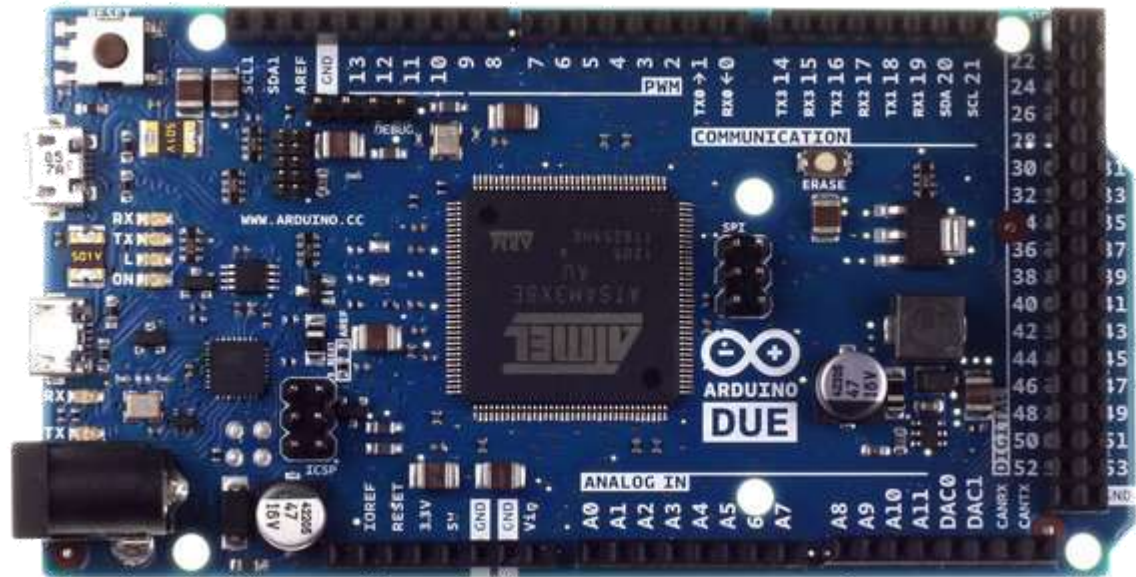
Leonardo

- U poređenju sa Uno, malo unaprijedjen.
- Koristi ATmega32u4 mikrokontroler koji ima ugrađenu USB komunikaciju
 - Nema potrebe za dodatnim mikrokontrolerom
 - Može se prikazati PC-u kao miš ili tastatura

Due

- Mnogo brži procesor, mnogo više pinova
- Radi na 3.3 volta
- Izgledom sličan Mega

Micro

- Kad je veličina važna: Micro, Nano, Mini
- Uključuju sve funkcionalnosti Leonardo-a

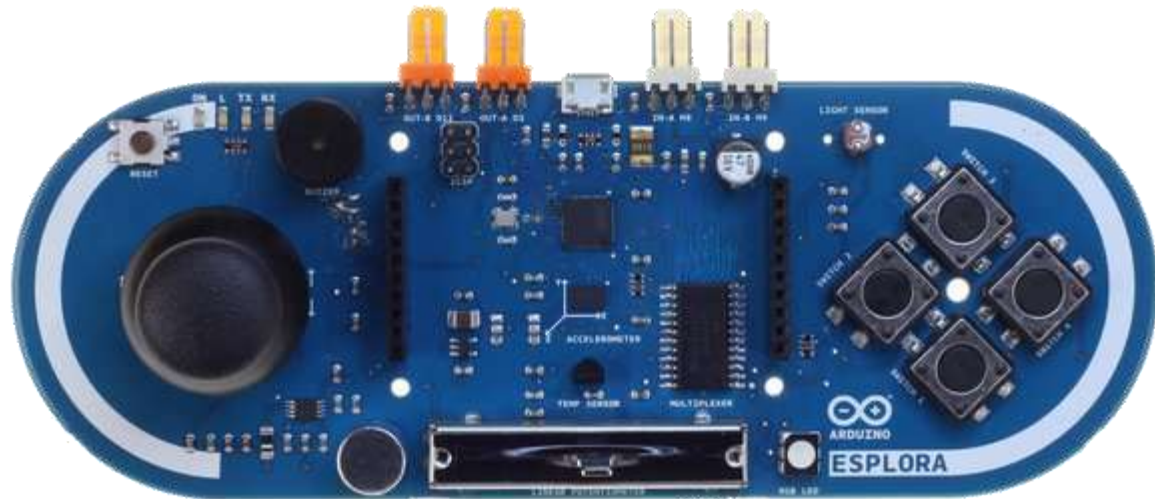
LilyPad

- LilyPad je pogodan za primjenu na odjeći.

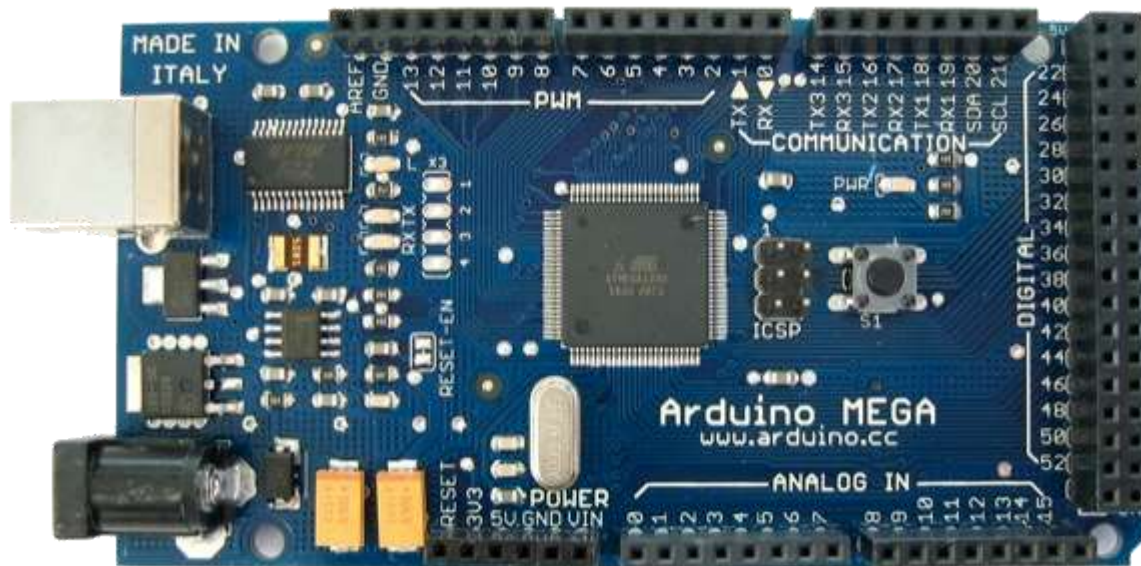
Esplora

- Game controller
- Sadrži džojstik, četiri tastera, linearni potencijometar (klizač), mikrofon, svjetlosni senzor, senzor temperature, tro-osni akceleromatar.
- Nema standardi set IO pinova.

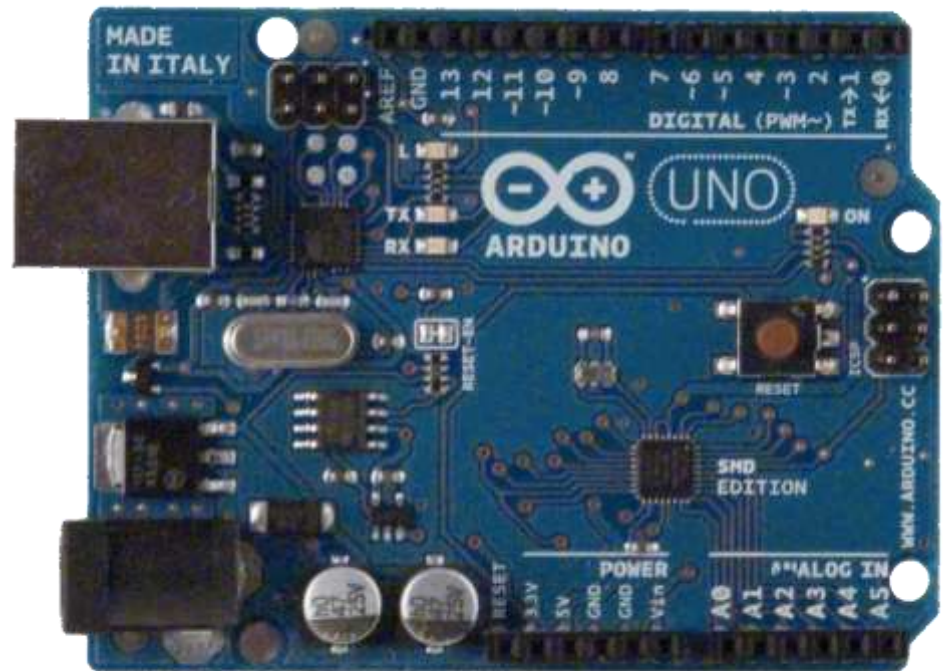
Mega

- U poređenju sa Uno, Mega:
 - Mnogo više komunikacionih pinova
 - Više memorije

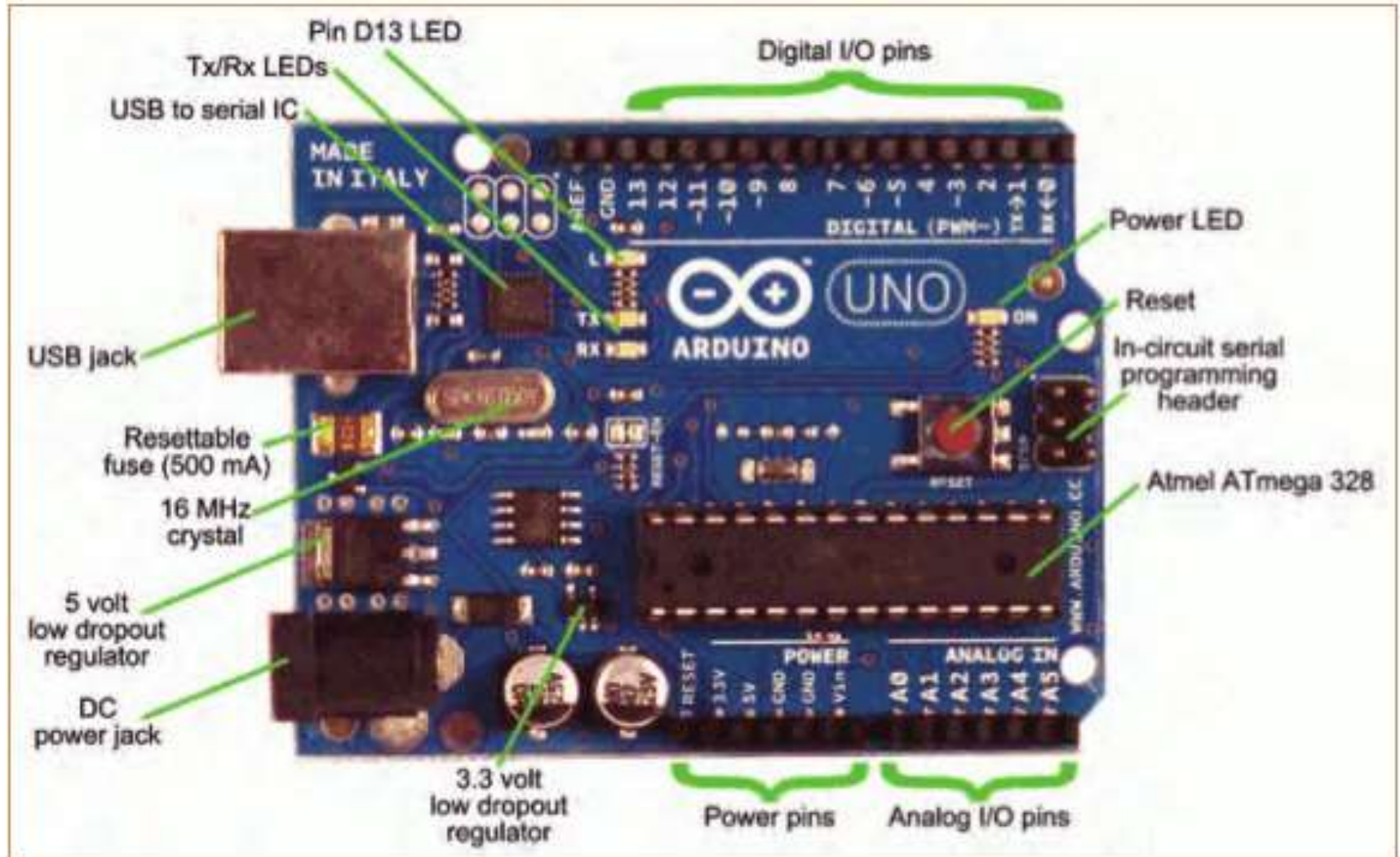

Arduino Uno

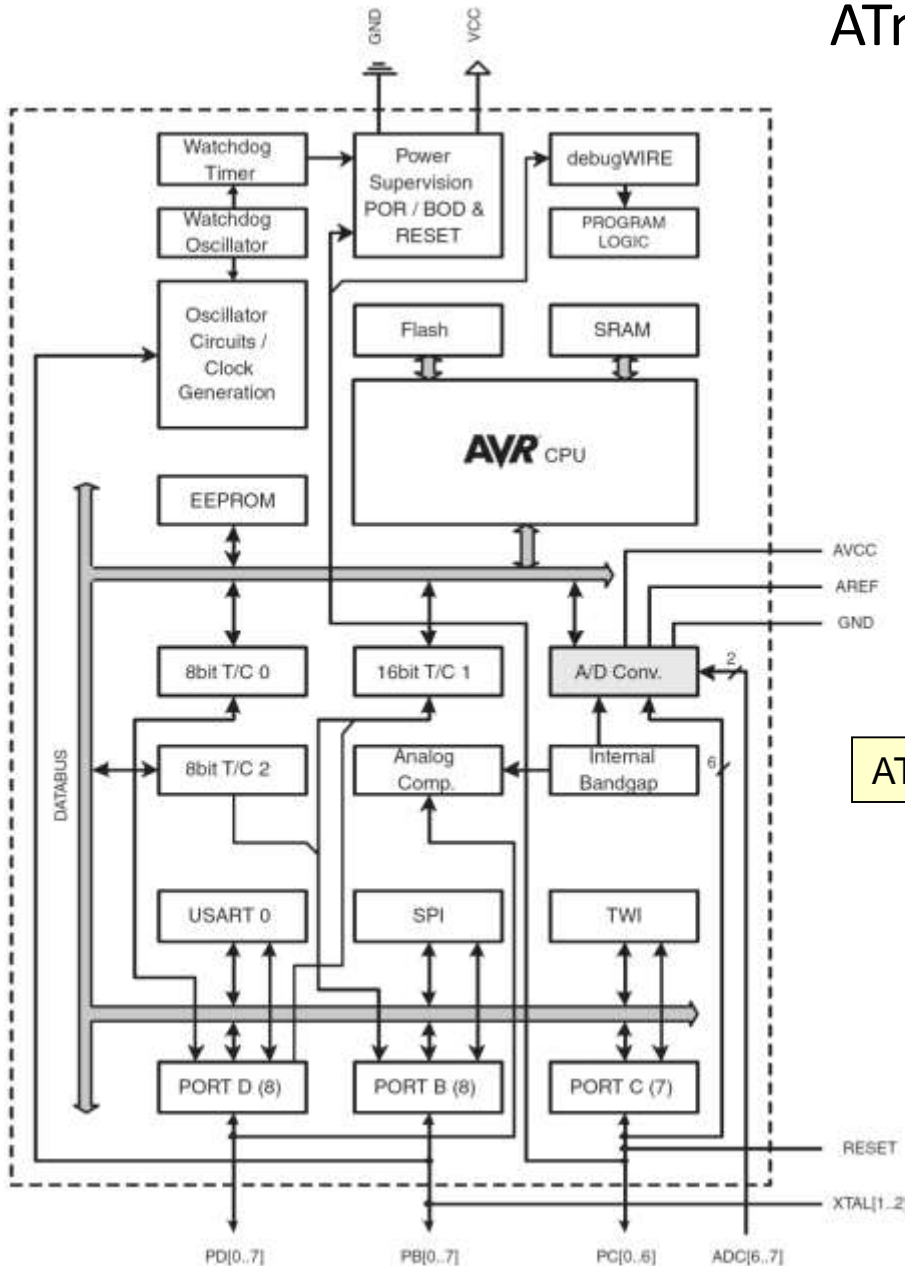
- Pinovi su grupisani u 3 grupe:
 - 14 digitalnih pinova
 - 6 analognih pinova
 - Napajanje
 - Pojavio se 2010

Arduino Uno razvojna ploča

ATmega328 unutrašnja architektura

(PCINT14/RESET) PC6	1	28	PC5 (ADC5/SCL/PCINT13)
(PCINT16/RXD) PD0	2	27	PC4 (ADC4/SDA/PCINT12)
(PCINT17/TXD) PD1	3	26	PC3 (ADC3/PCINT11)
(PCINT18/INT0) PD2	4	25	PC2 (ADC2/PCINT10)
(PCINT19/OC2B/INT1) PD3	5	24	PC1 (ADC1/PCINT9)
(PCINT20/XCK/T0) PD4	6	23	PC0 (ADC0/PCINT8)
VCC	7	22	GND
GND	8	21	AREF
PCINT6/XTAL1/TOSC1) PB6	9	20	AVCC
PCINT7/XTAL2/TOSC2) PB7	10	19	PB5 (SCK/PCINT5)
(PCINT21/OC0B/T1) PD5	11	18	PB4 (MISO/PCINT4)
(PCINT22/OC0A/AIN0) PD6	12	17	PB3 (MOSI/OC2A/PCINT3)
(PCINT23/AIN1) PD7	13	16	PB2 (SS/OC1B/PCINT2)
(PCINT0/CLKO/ICP1) PB0	14	15	PB1 (OC1A/PCINT1)

ATmega328 data sheet pp. 2, 5

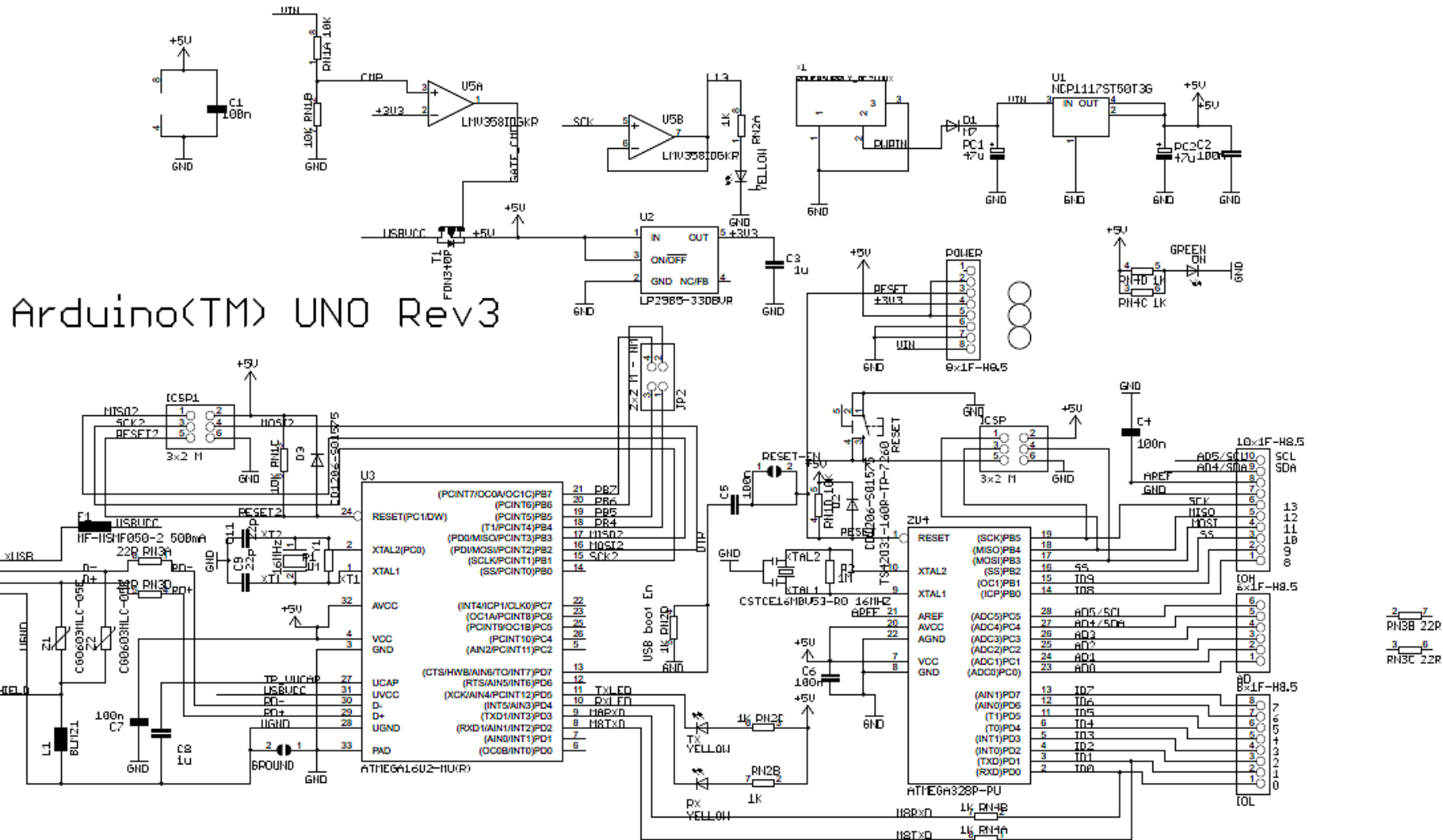
ATmega328 karakteristike

Features

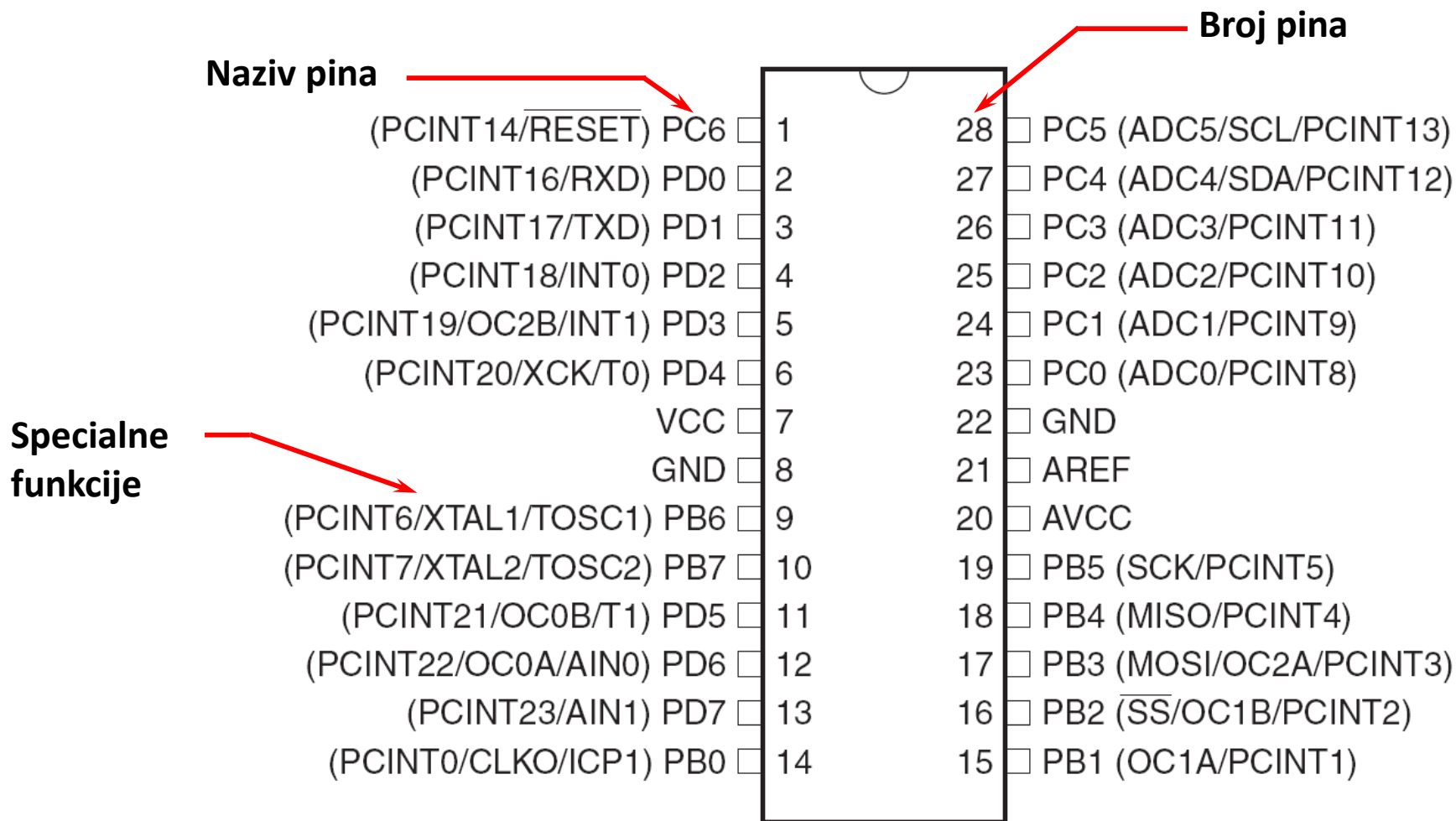
- High Performance, Low Power AVR[®] 8-Bit Microcontroller
- Advanced RISC Architecture
 - 131 Powerful Instructions – Most Single Clock Cycle Execution
 - 32 x 8 General Purpose Working Registers
 - Fully Static Operation
 - Up to 20 MIPS Throughput at 20 MHz
 - On-chip 2-cycle Multiplier
- High Endurance Non-volatile Memory Segments
 - 4/8/16/32K Bytes of In-System Self-Programmable Flash program memory
 - 256/512/512/1K Bytes EEPROM
 - 512/1K/1K/2K Bytes Internal SRAM
 - Write/Erase Cycles: 10,000 Flash/100,000 EEPROM
 - Data retention: 20 years at 85°C/100 years at 25°C⁽¹⁾
 - Optional Boot Code Section with Independent Lock Bits
In-System Programming by On-chip Boot Program
True Read-While-Write Operation
 - Programming Lock for Software Security
- Peripheral Features
 - Two 8-bit Timer/Counters with Separate Prescaler and Compare Mode
 - One 16-bit Timer/Counter with Separate Prescaler, Compare Mode, and Capture Mode
 - Real Time Counter with Separate Oscillator
 - Six PWM Channels
 - 8-channel 10-bit ADC in TQFP and QFN/MLF package
Temperature Measurement
 - 6-channel 10-bit ADC in PDIP Package
Temperature Measurement
 - Programmable Serial USART
 - Master/Slave SPI Serial Interface
 - Byte-oriented 2-wire Serial Interface (Philips I²C compatible)
 - Programmable Watchdog Timer with Separate On-chip Oscillator
 - On-chip Analog Comparator
 - Interrupt and Wake-up on Pin Change
- Special Microcontroller Features
 - Power-on Reset and Programmable Brown-out Detection
 - Internal Calibrated Oscillator
 - External and Internal Interrupt Sources
 - Six Sleep Modes: Idle, ADC Noise Reduction, Power-save, Power-down, Standby, and Extended Standby
- I/O and Packages
 - 23 Programmable I/O Lines
 - 28-pin PDIP, 32-lead TQFP, 28-pad QFN/MLF and 32-pad QFN/MLF
- Operating Voltage:
 - 1.8 - 5.5V
- Temperature Range:
 - -40°C to 85°C
- Speed Grade:
 - 0 - 4 MHz@1.8 - 5.5V, 0 - 10 MHz@2.7 - 5.5V, 0 - 20 MHz @ 4.5 - 5.5V
- Power Consumption at 1 MHz, 1.8V, 25°C
 - Active Mode: 0.2 mA
 - Power-down Mode: 0.1 µA
 - Power-save Mode: 0.75 µA (Including 32 kHz RTC)

ATmega328 data sheet p. 1

Arduino Uno – električna šema

ATmega328 Microcontroller

Absolutni maximumi

28.1 Absolute Maximum Ratings*

*NOTICE:

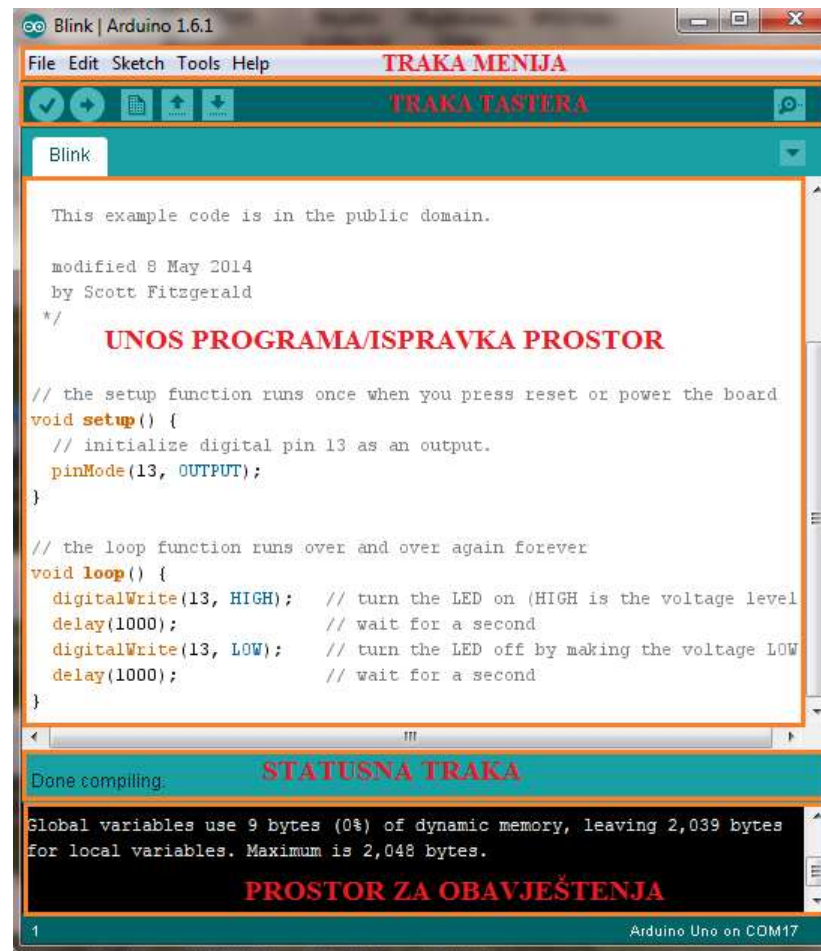
Stresses beyond those listed under “Absolute Maximum Ratings” may cause permanent damage to the device. This is a stress rating only and functional operation of the device at these or other conditions beyond those indicated in the operational sections of this specification is not implied. Exposure to absolute maximum rating conditions for extended periods may affect device reliability.

Operating Temperature	-55°C to +125°C
Storage Temperature	-65°C to +150°C
Voltage on any Pin except $\overline{\text{RESET}}$ with respect to Ground	-0.5V to $V_{CC}+0.5V$
Voltage on $\overline{\text{RESET}}$ with respect to Ground.....	-0.5V to +13.0V
Maximum Operating Voltage	6.0V
DC Current per I/O Pin	40.0 mA
DC Current V_{CC} and GND Pins	200.0 mA

Kako startovati?

- Posjetite: <http://arduino.cc/en/Guide/HomePage>
 1. Preuzmite & instalirajte Arduino environment (IDE)
 2. Povežite ploču sa računarom pomoću USB kabela
 3. Ako je potrebno, instalirajte dodatne drajvere
 4. Pokrenite Arduino IDE
 5. Selektujte razvojnu ploču
 6. Selektujte serijski port
 7. Otvorite blink primjer
 8. Upišite program u razvojnu ploču
 - ...
 9. Pisanje vlastitog programa
 10. Nerviranje/Debugiranje/Primoravanje da radi
 11. Oduševljenje i neposredno započinjanje novog projekta
 12. (spavanje samo kad se mora)

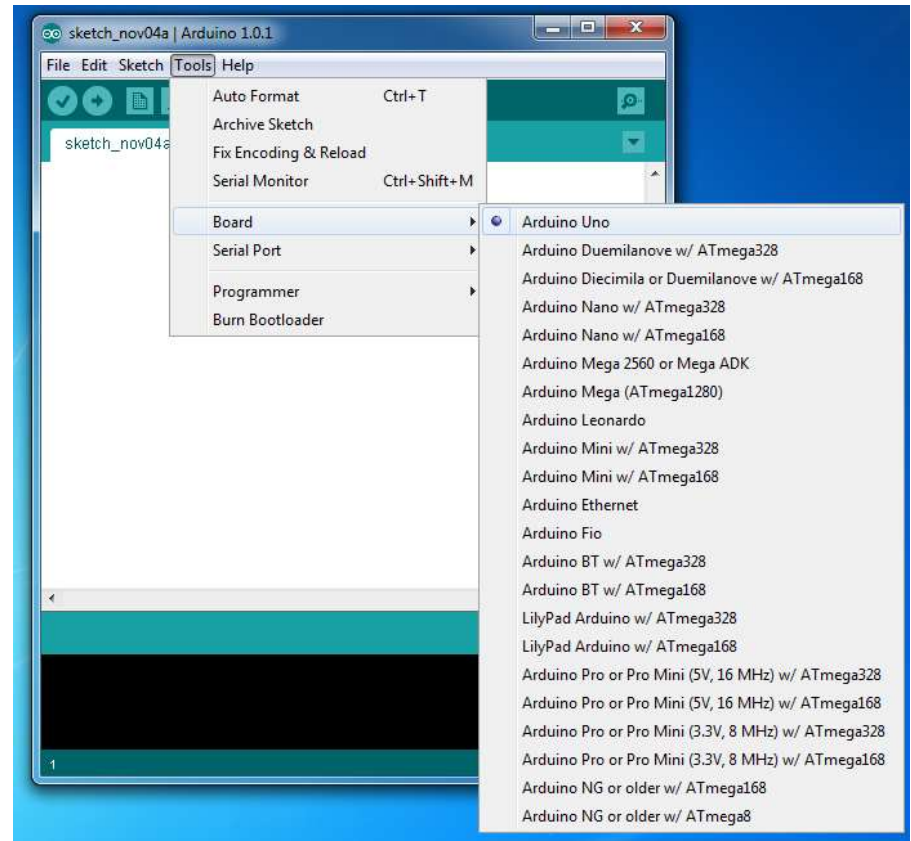
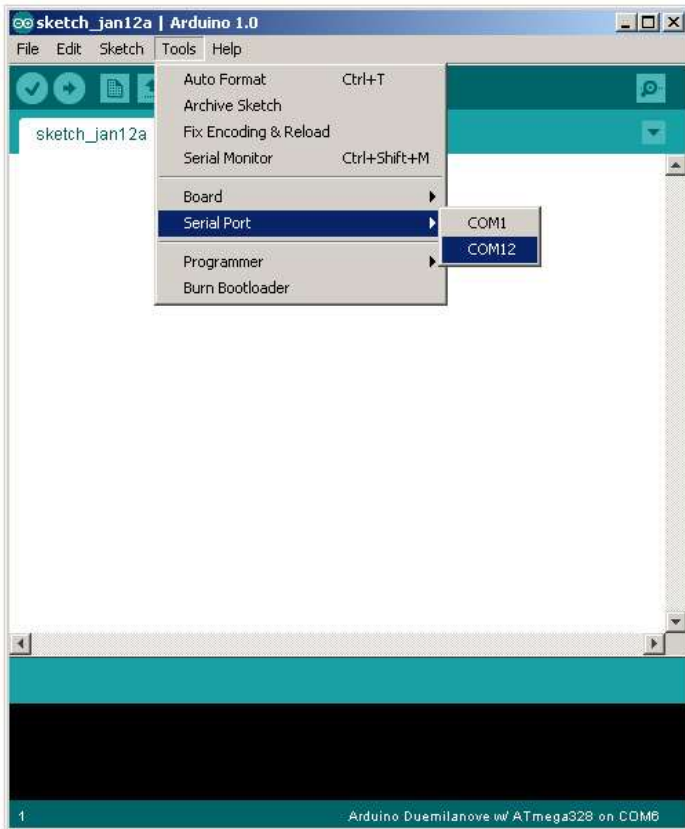
Arduino IDE


```
Blink | Arduino 1.6.1
File Edit Sketch Tools Help
TRAKA MENIJA
TRAKA TASTERA
Blink
This example code is in the public domain.
modified 8 May 2014
by Scott Fitzgerald
*/
UNOS PROGRAMA/ISPRAVKA PROSTOR
// the setup function runs once when you press reset or power the board
void setup() {
  // initialize digital pin 13 as an output.
  pinMode(13, OUTPUT);
}
// the loop function runs over and over again forever
void loop() {
  digitalWrite(13, HIGH); // turn the LED on (HIGH is the voltage level)
  delay(1000); // wait for a second
  digitalWrite(13, LOW); // turn the LED off by making the voltage LOW
  delay(1000); // wait for a second
}
Done compiling.
STATUSNA TRAKA
Global variables use 9 bytes (0%) of dynamic memory, leaving 2,039 bytes
for local variables. Maximum is 2,048 bytes.
PROSTOR ZA OBAVJEŠTENJA
1 Arduino Uno on CDM17
```

Pogledajte: <http://arduino.cc/en/Guide/Environment>
za više informacija

Odaberite serijski port i ploču

Razvoj Arduino programa

- Zasnovan na C++ bez 80% komandi.
- Pregršt novih komandi.
- Programi se nazivaju 'sketches' (skečevi, skice) .
- Skečevi obavezno sadrže dvije funkcije:
 - void setup()
 - void loop()
- setup() se pokreće prvi i samo jedanput.
- loop() se pokreće neprestano, dok se ne isključi napajanje ili se ne učita novi skeč.

Arduino C

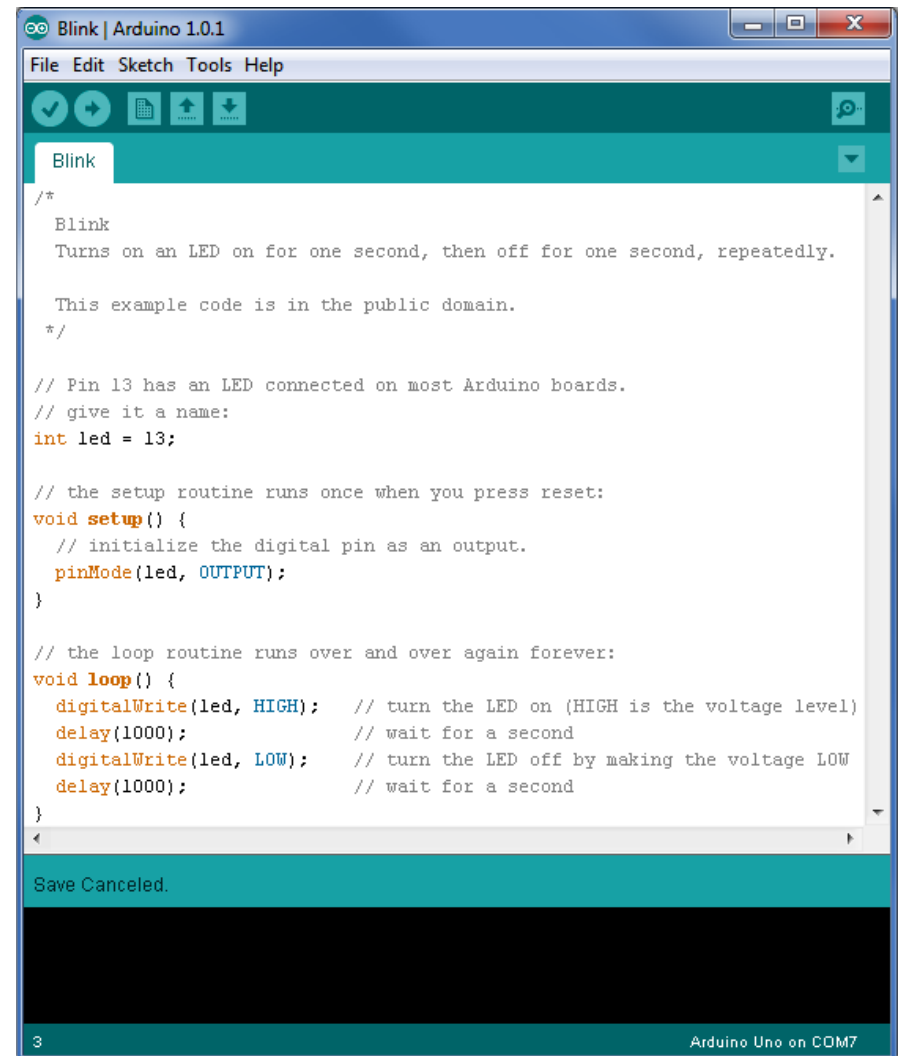
- Arduino skečevi uglavnom upravljaju pinovima na arduino ploči.
- Arduino skečevi su uvijek petlja.
 - `void loop() { }` je isto što i `while(1) { }`

Arduino tajming

- `delay (ms)`
Pauza nekoliko milisekundi
- `delayMicroseconds (us)`
Pauza nekoliko mikrosekundi
- Više komandi: [arduino.cc/en/Reference/HomePage](https://www.arduino.cc/en/Reference/HomePage)

Osobine kompajlera

- Brojni jednostavni skečevi su uključeni u kompajler
- Nalaze se pod opcijom File, Examples
- Kada je skeč napisan, može se upisati u programsku memoriju mikrokontrolera na Arduino štampanoj ploči kroz opcije File, Upload, ili pritiskom na <Ctrl> U

The screenshot shows the Arduino IDE interface with the 'Blink' sketch loaded. The code is as follows:

```
Blink | Arduino 1.0.1
File Edit Sketch Tools Help
Blink
/*
  Blink
  Turns on an LED on for one second, then off for one second, repeatedly.

  This example code is in the public domain.
  */

// Pin 13 has an LED connected on most Arduino boards.
// give it a name:
int led = 13;

// the setup routine runs once when you press reset:
void setup() {
  // initialize the digital pin as an output.
  pinMode(led, OUTPUT);
}

// the loop routine runs over and over again forever:
void loop() {
  digitalWrite(led, HIGH); // turn the LED on (HIGH is the voltage level)
  delay(1000);             // wait for a second
  digitalWrite(led, LOW);  // turn the LED off by making the voltage LOW
  delay(1000);             // wait for a second
}

Save Canceled.
3 Arduino Uno on COM7
```


Konkurencija Arduinu

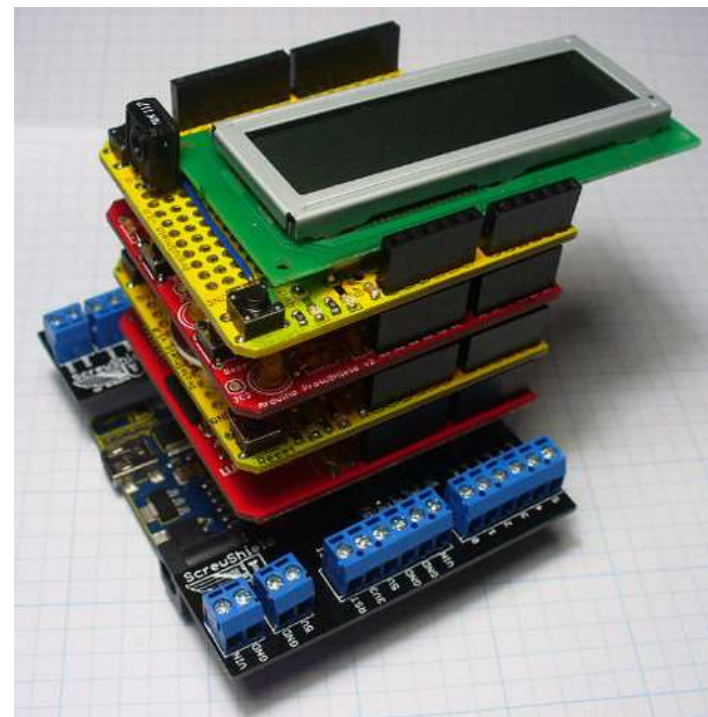
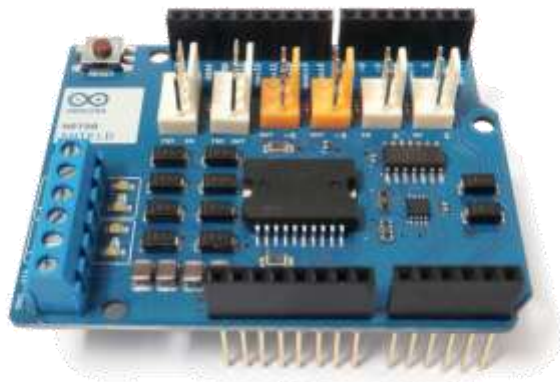
- Alternative Arduino platformi
 - Pinguino – PIC kontroler
 - MSP430 – Texas Instruments;
 - Drugi: korisnički, Teensy, itd.
 - Espressif Systems
- Netduino
- Računari
 - Raspberry Pi
 - BeagleBones – TI; ima računar i kontroler

Netduino

- Mikrokontroler i razvojno okruženje kreirano od strane Microsoft-a za rad sa .NET Micro Framework.
- DALEKO moćnije razvojno okruženje.
- Razlike
 - Pinovi na Netduino su 3.3V (ne 5V).
 - Netduino ima mnogo brži procesor
 - 60K RAM-a (naspram Uno-vih 2K).
- U velikoj mjeri kompatibilan sa Arduino-om, ali nije potpuno izmjenjiv.

Šildovi (Dodaci)

- Šildovi su ploče koje se dodaju na Arduino ploču.
- Oni proširuju mogućnosti Arduina.
- Primjeri:
 - Ethernet
 - GPS
 - Motor
 - Prototip
- shieldlist.org

Zaključak

- Arduino platforma predstavlja jeftin način da se uđe u svijet robotike.
- Arduino ima:
 - Brojne korisnike
 - Bogatu online biblioteku kodova i projekata